

Občan Havel

scény
z prezidentské
kuchyně

dokumentární film
Pavla Kouteckého
a Miroslava Janka

Pedagogický materiál

„Myslím, že jsme natočili něco unikátního i proto, že Havel byl unikátní zjev v politice. Každý normální standardní politik by si to asi rozmyslel...“

Pavel Koutecký, režisér filmu

Film je vhodný především pro studenty čtyřletých gymnázií. Je možné ho využít jako doplněk k látce probírané v předmětech dějepis, základy společenských věd, či při mediální výchově.

1. pracovní část

... několik vět o tom, co dělat před filmem

jdete na film o prezidentovi,

„Tiše a skromně doufám, že budu v tomto filmu působit převážně pozitivně, a pokud v některých momentech tomu bude naopak, že jeho diváci budou ke mně shovívaví.“

Václav Havel, hlavní postava filmu

- 1/ Víte kdo je dnes prezidentem ČR?
- 2/ Víte kolikátý je to prezident ČR v pořadí?
- 3/ Věděli byste, kolik prezidentů obývalo Pražský hrad?
- 4/ Dokázali byste je vyjmenovat anebo seřadit podle předloženého seznamu jmen?
(Beneš, Gottwald, Hácha, Havel, Husák, Klaus, Masaryk, Novotný, Svoboda, Zápotocký)
- 5/ Odkdy je Pražský hrad sídlem prezidenta a nikoli krále či jiného monarchy?
- 6/ Jaká je vlastně úloha tohoto úřadu, proč ho máme, potřebujeme ho?
- 7/ Co vlastně o tom Havlovi víte, zkuste si před návštěvou filmu tuto osobnost připomenout.
Havel je také především dramatik. Znáte z jeho tvorby něco? Nebo z jeho občanských postojů?

Takovéto úkoly lze plnit individuálně, v kolektivu, formou referátu...

... několik vět o tom, co dělat po filmu

A) Bezprostředně, abychom věděli, jak moc jsme byli pozorní:

- 1/ Dokážeš vyjmenovat některé lidi, se kterými se V.H. během svého funkčního období setkal?
- 2/ Při návštěvě amerického prezidenta Billa Clintona v ČR se V. H. rozhodoval, zda má na jazzový koncert do Reduty pozvat také V. Klause. Byl nakonec Klaus v Redutě, nebo nebyl?
- 3/ Dokážeš si vzpomenout na definici demokracie, kterou někdy na začátku filmu pronáší V.H.?
„Přirozenou nevýhodou demokracie je, že těm, kdo to s ní myslí poctivě nesmírně svazuje ruce, zatímco těm, kteří ji neberou vážně, umožňuje téměř vše.“
- 4/ Jaké charakterové vlastnosti bys po shlédnutí filmu Václavu Havlovi přisoudil? Dolož svá tvrzení na některých scénách z filmů, které ti utkvěly v paměti?
Které z následujících pojmů byste vybrali jako charakteristické pro jeho osobu?
[vlastenecký, útlocitný, ješitný, mateřský, nerozhodný, emotivní, laskavý, vtipný, idealistický, alibistický, sympatický, autentický, neformální, velkopanský, domýšlivý, upřímný, bezelstný, naivní...a též uzavřený ve svém světě, nedomýšlí vždy své činy a výroky do důsledků, velké dítě, závislý na ženách ženy pečovatelky]

B) s odstupem, při výuce, kolektivně

„Když jsme si prohlédli natočený materiál, bylo nám jasné, že jde o unikátní projekt. Žádný světový politik si zřejmě ještě nepustil filmaře tak blízko k tělu jako Václav Havel...“

Miroslav Janek, režisér filmu

1/ Budeme se zabývat obsahem dokumentu, ale také jeho formou a jeho vztahem k realitě.

Jaké jsou tedy možné otázky k diskusi:

- O jaký typ mediálního sdělení se jednalo?
- S jakým záměrem byl dokument natočen?
- Jedná se o objektivní pohled na realitu?
- Ovlivňuje přítomnost kamery chování lidí?
- Jaký vliv může mít dokument na společnost?
- Může dokument přispět ke změně chování politiků nebo občanů?

Reflexe pomocí „Pyramidy“, úkol je reflektovat své pocity po zhlédnutí filmu; umět pojmenovat hlavní problém, vybírat jen ty důležité.

Na spodní část tabule sepíšeme slova, která vyjadřují naše-jejich postřehy z filmu, a myšlenky, které je k němu napadají; je dobré, aby se vyjádřili všichni studenti. Společně vybereme a barevně označíme 3-5 důležitých pojmů, které nejlépe vystihují problematiku, jíž se film zabývá. Tyto pojmy vypíšeme na tabuli jako vyšší patro pyramidy. Z těchto vybraných slov pak společně zvolíme jeden hlavní pojem, který představuje ústřední (dominantní) téma filmu a s nímž budeme dále pracovat; umístíme ho na vrchol pyramidy.

Dále pracujeme v malých skupinkách, 3 až 5 člených.

2/ Kdo dané sdělení vytvořil a proč?

Žádný film není přirozeným záznamem skutečnosti, vždy někdo stál za kamerou anebo byl ve střížně a rozhodoval.

- O jaký mediální obraz se jedná?
- Z čeho je poskládán?
- Jak byl vystavěn?
- Kolik lidí se na něm podílelo?

3/ Jakými tvůrčími postupy se mne autoři snaží zaujmout? Jak bylo pracováno se slovem, hudbou, tichem, obrazem, barvami, kompozicí, aby mne film zaujal?

- Jak je dílo zpracováno vizuálně [barvy, tvary, pohyb, světlo...]?

4/ V čem mohou ostatní vnímat mediální sdělení jinak nežli já?

Nikdy nevidíme stejné dílo stejným způsobem, každý máme jiný pohled, kde jsou rozdíly třeba malé, ale existují.

- Co jste se dozvěděli z filmu?
- A co jste se dověděli o sobě?
- Jsou úhly pohledů ostatních oprávněné?

5/ Které druhy životního stylu, hodnot a pohledů na svět film sděluje a prezentuje a které naopak potlačuje?

Žádné sdělení není zcela objektivní a nese tak v sobě informaci, co je a co není důležité.

- Dokážete se s hlavním hrdinou identifikovat?
- Jaká sdělení film obsahuje?
- Jaké otázky tě napadají?

- 6/ Proč byl film natočen?
- Stojí za jeho vznikem nějaký zisk či kalkul?
 - Co nám film opravdu říká?
 - Co jsme se dozvěděli o občanu Havlovi?

C) a zase individuálně - hranice soukromí, bulvarizace médií

Kdybys byl režisérem střihu tohoto filmu, měl v ruce přes 45 hodin filmového materiálu, který obsahuje díky bezbřehé benevolenci natáčeného, veškeré myslitelné situace, které z níže popsaných scén bys nikdy ve filmu nepoužil? U kterých by jsi váhal a které bys použil bez uzardění?

- 1/ VH na nemocničním lůžku napojený na přístroje
- 2/ VH v podroušeném stavu
- 3/ velice vulgární
- 4/ VH korumpovaný
- 5/ VH v negližé
- 6/ VH v kómatu

Výsledek jednotlivých rozhodování porovnáme. Ptáme se, proč se rozhodli tak a tak, chceme slyšet zdůvodnění.

Jaký je rozdíl mezi tzv. bulvárním a seriózním médiem? Znáte některé zástupce těchto táborů v českém mediálním prostředí? Bylo ve filmu Občan Havel něco bulvárního?

Co by sis nechal líbit TY, kdybys byl natáčený, dal bys filmařům stejný prostor, jako jim ho dal VH? Chtěl bys výsledek autorizovat, mít nad jeho konečnou podobou kontrolu?

D) dlouhodobější praktický úkol - VLASTNÍ FILM!

Zkuste natočit observační metodou vlastní časosběrný film, tedy film, kdy budete po určitou dobu natáčet vámi zvolenou osobu, která vám ovšem dá k natáčení souhlas. Do samotného natáčení nebudete vstupovat otázkami, budete JEN zaznamenávat dění před kamerou, které se vztahuje k vámi zvolené osobě. Natáčet byste měli aspoň jeden den. Můžete natáčet ale i celý víkend nebo týden...můžete natáčet jednu osobu (domluvte se s někým známým, koho by jste mohli natáčet třeba po celý víkend; domluvte se s ním, co vše byste o něm chtěli natočit; respektujte ho), nebo můžete sledovat kolektiv při nějaké dlouhodobější události [sportovní soustředění, příprava a realizace nějaké události ať školní, či soukromé]. Takto získaný materiál pak sestříhejte do krátkého filmu, který by ale měl mít nějakou výpovědní hodnotu i pro nezúčastněného diváka. Může to být portrét dané osoby, nebo portrét kolektivu při nějaké situaci.

Při společném sledování výsledku vaší práce se znovu pobavte o tom, kde je hranice soukromí. Jaké je to být tím, kdo je sledovaný a jaké je to být pozorovatelem, jaká je úloha tvůrce při takovéto práci? Co z natočeného materiálu je použitelné a co by bylo samoučelné při použití? Kde je hranice serióznosti a kde už začíná bulvár? A nakolik je výsledný obraz pravdivý. Tento úkol je samozřejmě dlouhodobějšího rázu, přesto by nebylo rozumné dávat mu prostor více než měsíc. Cílem není natočit snímek, který by mohl mít vysoké filmařské ambice. Jeho úkolem je dát studentům prostor co nejvíce si uvědomit otázky související s tvorbou tohoto druhu a koneckonců i co se týče mediálních sdělení, které oni doposud přijímají jen jako konzumenti a které se jich bezprostředně dotýkají. Pokud by se realizace projektu protahovala, mohlo by se snadno stát, že by takovýto projekt mohl vyústit do ztracena.

2. informační část

... několik vět o filmu

160 dnů, 90 událostí, 45 hodin filmového materiálu

Václav Havel je hrdinou filmu, který mu mohou závidět všichni bývalí i současní politici.

Nebylo to poprvé, kdy se filmaři směli přiblížit tak blízko k nějakému politikovi, ale bylo to poprvé, co mohli v jeho blízkosti pobýt více než deset let. Autoři natočili na 45 hodin filmového materiálu v rozmezí let 1992 až 2003. Diváci z toho uvidí dvouhodinový film a později několikadílný televizní seriál.

Film *Občan Havel* zachycuje nejen deset let úřadování Václava Havla na postu prezidenta České republiky, ale také anebo především prvních deset let vývoje politiky a společnosti samostatné ČR. Zachycuje nejen okamžiky, kdy se prezident rozhoduje, jakou kravatu zvolí ke své inauguraci, či zda nemá na saku lupy, ale ukazuje nám i okamžiky, kdy se jedná o program návštěvy prezidenta Ruské federace, nebo zákulisní vyjednávání o sestavení nové vlády po proběhnutých volbách. Film nás také informuje o době, ve které prezidentoval občan Havel.

Na nápad natočit časosběrný dokument o Václavu Havlovi přišel Pavel Koutecký ve dnech Sametové revoluce roku 1989. Ležel v té době upoután na lůžku v jedné londýnské nemocnici, neboť ho během jeho studijního pobytu ve Velké Británii srazilo auto. Tak se stalo, že na revolučních změny, které u nás probíhaly, se on mohl jen dívat v televizi. Pro dokumentaristu bylo velice traumatizující, že nemohl být při tom... Tehdy ho napadlo, že by bylo zajímavé natočit dokumentární snímek o V. Havlovi, o muži, jehož rychlý pohyb událostí vynesl takřka přímo z vězeňské cely do prezidentského křesla.

Od nápadu k realizaci ovšem uběhly tři roky, neboť překotný vývoj událostí tehdejšího prezidenta Československa, Václava Havla, doslova pohltil a na nějakém cíleném filmování nebyl čas se dohodnout. K setkání Havla a Kouteckého došlo v září 1992, kdy Václav Havel nebyl prezidentem, protože z funkce abdikoval krátce po červnových parlamentních volbách. Režisér a občan Havel se dohodli na natáčení časosběrného dokumentu.

Koutecký se rozhodl pro observační metodu natáčení, s níž se seznámil během svého studijního pobytu v Británii a která mu připadala jako nejvhodnější. Jedná se o druh natáčení, kdy malý filmový štáb zaznamenává dění nějaké události nebo osoby. Do děje vůbec nezasahuje, ani otázkami, jen číhá na nejzajímavější okamžiky (jako moucha na skle) a jenom zapíná a vypíná kameru.

www.obcanhavel.cz

... několik vět o Havlovi

Václav Havel (1936)

pochází ze známé pražské podnikatelsko-intelektuální rodiny, která byla spjatá s českým kulturním a politickým děním dvacátých až čtyřicátých let. To se stalo důvodem, proč mu komunistická moc po ukončení povinné školní docházky v roce 1951 nedovolila dále studovat. V první polovině padesátých let proto mladý Václav Havel začal studovat obor chemický laborant. Když se mu podařilo večerně vystudovat gymnázium, nebyl z kádrových důvodů přijat na žádnou z vysokých škol humanitního zaměření, a proto se rozhodl přihlásit na školu technického směru. Ekonomickou fakultu Českého vysokého učení technického ale po dvou letech opustil. Po návratu z vojenské základní služby začal pracovat jako jevištní technik, nejprve v Divadle ABC a od roku 1960 v Divadle Na zábradlí. V letech 1962 až 1966 studoval dálkově dramaturgii na Divadelní fakultě Akademie múzických umění. Tuto školu úspěšně absolvoval.

V roce 1956 se seznámil s Olgou Šplíchalovou, přestože oba pocházeli z odlišného sociálního prostředí, brzy se velmi sblížili. Po osmileté známosti se v roce 1964 vzali. Olga Havlová mu pak byla nablízku při všech jeho životních zkouškách. Václav Havel o ní později často hovořil jako o své nepostradatelné životní opoře.

Od svých dvaceti let publikoval studie a články v různých literárních a divadelních periodikách. V Divadle Na zábradlí byly uvedeny jeho první divadelní texty, mezi nimiž měla zásadní místo hra „Zahradní slavnost“. V roce 1968 se Václav Havel angažoval nejen jako autor dalších divadelních her „Vyrozumění“, „Ztížená možnost soustředění“, ale též jako předseda Klubu nezávislých spisovatelů a člen Klubu angažovaných nestraníků.

Po potlačení „Pražského jara“ vpádem vojsk Varšavské smlouvy začal vystupovat proti politické represí. V roce 1975 napsal otevřený dopis tehdejšímu prezidentu a generálnímu tajemníku KSČ Gustávu Husákovi, v němž upozornil na hromadící se rozpory v československé společnosti. Vyvrcholením jeho činnosti však bylo v lednu 1977 autorství a publikování Charty 77, textu, který propůjčil název i charakter hnutí protestující části československých občanů. Václav Havel byl jedním ze zakladatelů této iniciativy a jedním z jejích prvních tří mluvčích. V dubnu 1979 se stal spoluzakladatelem Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných. Za své občanské postoje byl celkem třikrát uvězněn a ve vězení strávil téměř pět let. V čase, kdy u nás žádné jeho texty nemohly oficiálně vycházet, publikoval své hry i myšlenky v zahraničí.

V druhé půli osmdesátých let, v čase tzv. „Perestrojky“, byl i v československé společnosti patrný nárůst otevřené nespokojenosti s vedením státu.

Počátkem společenských změn se stala poklidná manifestace studentů 17. listopadu 1989, ve výroční den uzavření českých vysokých škol nacisty, kterou komunistický režim tvrdě potlačil policejním zásahem na Národní třídě v Praze. Do čela následného občanského vystoupení se postavili studenti a umělci. Na setkání v Činoherním klubu 19. listopadu bylo ustaveno Občanské fórum, na jehož půdě se sjednotili jednotlivci i skupiny, kteří usilovali o zásadní politické změny v Československu. Václav Havel se od počátku stal jeho vedoucím představitelem. Celospolečenský pohyb pak vyvrcholil 29. prosince 1989, kdy byl Václav Havel jako kandidát Občanského fóra zvolen Federálním shromážděním československým prezidentem. Ve své inaugurační řeči slíbil přivést zemi ke svobodným volbám, což v létě 1990 splnil. Podruhé byl zvolen do funkce prezidenta 5. července 1990.

Během druhého funkčního období v úřadu prezidenta České a Slovenské Federativní republiky však narůstaly rozpory mezi českou a slovenskou politickou reprezentací v názorech na budoucí státoprávní uspořádání. Václav Havel byl jednoznačným zastáncem společného federativního státu Čechů a Slováků a v tomto směru uplatňoval i svůj politický vliv. Po červnových parlamentních volbách v roce 1992 se rozhodující politické síly ve společnosti již nedokázaly shodnout na funkční podobě federace a rozpory českých a slovenských politiků a konstrukce federálního parlamentu se staly hlavním důvodem, že nový prezident republiky nebyl zvolen. Podle zákona ještě dočasně zůstal prezidentem i po této neúspěšné volbě. Z funkce prezidenta České a Slovenské Federativní republiky odstoupil dne 20. července 1992 s odůvodněním, že nemůže nadále plnit závazky vyplývající ze slibu věrnosti federativní republice způsobem, který by nebyl v souladu s jeho vědomím a svědomím, k čemuž ho zavazovala ústava.

Po opuštění úřadu ustoupil na několik měsíců z veřejného života. V polovině listopadu 1992, v době politického směřování k samostatnému českému státu, potvrdil, že se chce ucházet o funkci prezidenta republiky. Oficiální návrh jeho kandidatury podaly 18. ledna 1993 čtyři poslanecké kluby vládní koalice. Dne 26. ledna 1993 zvolila Poslanecká sněmovna Václava Havla prvním prezidentem samostatné České republiky.

Olga Havlová se po boku hlavy státu věnovala především charitativní činnosti. Inspirována prací ve Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných založila v roce 1990 Výbor dobré vůle, jehož činnost se zaměřila na pomoc tělesně a mentálně postiženým. V lednu 1996 po těžké nemoci zemřela.

Konec roku 1996 přinesl Václavu Havlovi ještě jednu velkou životní zkoušku - nádorové onemocnění plic. Počáteční stadium nálezů a radikální lékařský zákrok vedly k úspěšnému vyléčení. Oporou ve složité životní situaci se mu stala jeho přítelkyně, herečka Dagmar Veškrnová, s níž se oženil krátce po propuštění z nemocnice v lednu 1997.

V obtížné vnitropolitické situaci, v době před mimořádnými volbami, v době dočasně jmenované úřednické vlády, byl 20. ledna 1998 opětovně oběma komorami Parlamentu České republiky zvolen prezidentem republiky. Druhé funkční období skončilo Václavu Havlovi 2. února 2003.

Za své literární a dramatické dílo, za smýšlení a celoživotní úsilí o dodržování lidských práv, obdržel Václav Havel řadu státních vyznamenání, mezinárodních cen a čestných doktorátů.

... několik vět o Kouteckém

Pavel Koutecký (1956-2006)

byl filmovým režisérem především dokumentárních filmů. Pocházel z Prahy. V roce 1982 ukončil filmem Dialog studia na pražské FAMU. Profesionální kariéru začínal v roce 1982 jako režisér Videostudia ČVUT. V letech 1988 a 1991 absolvoval studijní pobyty na National Film and Television School v anglickém Beaconsfieldu. Mezi lety 1990 a 1998 působil v Krátkém filmu Praha. V roce 1991 začal učit na katedře dokumentární tvorby FAMU. Dlouhodobě spolupracoval se společností Film & Sociologie. V rámci její produkce kromě samostatných dokumentů vytvořil i několik dlouhodobých sběrných projektů. Jeho díla byla mnohokrát oceněna na domácích i zahraničních filmových festivalech. Po listopadu 1989 proslul mimo jiné snímky mapujícími politické dění - ÓÓÓ, my se máme z roku 1990 či Zánik Československa v parlamentu natočený o dva roky později. Zaměřil se také na sběrné dokumenty o protagonistech listopadové revoluce.

Významnou kapitolu v jeho filmografii tvoří snímky o Pražském hradu, z nichž posledním jsou Proměny Pražského hradu z roku 2004. V dokumentu, který byl součástí stálé expozice Příběh Pražského hradu, zachytil Pavel Koutecký detaily, jež oku běžného pozorovatele zůstávají utajeny. Filmoval je z lešení při hradních opravách. S Michaelou Pavlátovou vytvořil snímek ...až na věky (1998), kombinující techniku dokumentárních a animovaných filmů. V několika filmech se věnoval problémům lidí s mentálním postižením. Mezi jehoposlední snímky patří Pojď blíž, cukrátko o projektu Divadla Archa a jihoafrických divadelníků či filmové dokumenty ze zákulisí hudebního festivalu Pražské jaro.

... několik vět o Jankovi

Miroslav Janek (1954)

je režisér, kameraman, střihač a pedagog katedry dokumentu FAMU. Do světa filmu vstoupil v průběhu 70. let řadou pozoruhodných krátkometrážních 16mm filmů. V roce 1980 spolu se svojí ženou, střihačkou a častou spoluautorkou Toničkou, emigroval do USA. Tam pracoval zejména jako střihač a kameraman. K neznámějším dokumentům tohoto období patří například filmy „Powaqqatsi“ a „Anima Mundi“ režiséra Geoffreye Reggia, pro které skládal hudbu Philip Glass. V roce 1995 se oba manželé vrátili do Prahy, kde Miroslav Janek režíroval několik autorských filmových dokumentů oceněných na mnoha filmových festivalech (Nespatřené, Barokní opera, Hamsa, já jsem). Jankovy celovečerní dokumenty „Bitva o život“ a „Nachové plachty“ byly uvedeny v kinodistribuci. V roce 2005 byly uvedeny do kinodistribuce jeho snímky „Vierka“ a „Chačipe“.

„Tak jako u každého filmu bylo nejprve nutné se dokonale seznámit s materiálem. Nejprve jsme ho shlédli společně se střihačkou Toničkou, která se poté odebrala do střížny materiál třídít a organizovat a já jsem si to celé ještě jednou projel a detailně zmapoval. A tady nastala neobvyklá zápletka - u každého jiného filmu lze pracovat pouze s vybraným množstvím nejlepších scén a záběrů. Tady to však nebylo možné, protože se nám skoro každá scéna zdála zajímavá či důležitá. Takže bylo nejprve potřeba ustríhat nahrubo téměř vše. Vznikl z toho desetihodinový skicák, ze kterého jsme potom vycházeli. Potom teprve mohl začít běžný proces tvarování, krácení a rytmizování.“

... několik vět o dokumentárním filmu

Dokumentární film je druh filmu, jehož hlavním cílem je zprostředkování skutečnosti. Snímáním reality se vymezuje oproti hranému filmu. Užívá specifických technik natáčení, jako snímání volnou kamerou z ruky, skrytou kamerou, kontaktního snímání zvuku, improvizované reakce na probíhající událost. Stejně tak jako se dokumenty mohou stát nástrojem propagandy a manipulace, tak i mohou být důležitým svědectvím, manifestem, či druhem investigativní práce. Za první dokumentární snímky lze považovat filmy natočené bratry Lumiéry, které přinášely informace o určitém způsobu života. Později, z přelomu 19. a 20. století a prvních let 20. století, pak filmy, jež byly jakýmsi tehdejšími Aktualitami.

Za skutečného zakladatele dokumentárního filmu je ale považován Američan Robert Flaherty a jeho snímek „Nanuk - člověk primitivní“ z roku 1922. Film natočený s eskymáckou rodinou Inuitů vytvořil obraz každodenního života lidí žijících v podmínkách drsné severské přírody. S Flahertym vstoupila do kinematografie i nová autenticita, neboť pro lepší obrazovou působnost některé životní situace znovu rekonstruoval, i když na autentických místech a s autentickými aktéry. Další důležitou osobou pro dokumentární tvorbu je John Grierson. I když natočil pouze jediný film, Rybáři v roce 1922, odvedl ohromnou práci na poli teoretickém a organizačním. Stal se šéfem filmového oddělení britského Ministerstva pošt, kde podporoval dokumentární film jako nástroj vzdělání a sociální propagandy. V období dalších deseti let na této platformě vznikly filmy, které vytvořily fenomén zvaný Britská dokumentární škola. Během 2. sv. války pobýval Grierson v Kanadě, kde pomohl vybudovat jedno z dalších podstatných ohnisek filmové tvorby - National Film Board.

Esteticky zcela jiný proud v přístupu k dokumentárnímu filmu představovala sovětská montážní škola. Nejvíce s dokumentem experimentoval Dziga Vertov, jehož snahou bylo objevit nové pole vnímání reality skrze dokumentární film. Metou autenticity se mu stal princip „přistižení života při činu“, přičemž nedostatky v zachycení situací, které vyplývaly z respektu k jejich neopakovatelnosti, kompenzovala právě nová montáž. Snažil se zbavit film nánosů divadelnosti. V tomto smyslu dává i nová jména starým profesím a jejich funkcím (kamera je kino-oko, kameraman kinook apod.). Za jeho nejznámější film je považován „Muž s kinoaparátom“ (Člověk s kinoaparátom, 1929).

K rozvoji dokumentární tvorby ve 30. letech přispěla blížící se válka, během které se dokument stal hlavním nástrojem propagandy a jemuž se věnovali i přední filmoví režiséři, jako John Ford, Frank Capra... Koncem 50. let dochází vlivem technologického skoku (lehké kamery, možnost záznamu kontaktního zvuku) k velkému oživení tvorby dokumentů. Od přelomu 60. a 70. let se dokumentární film v celé řadě žánrových variací stává doménou televize a vzniká také čím dál více se oddělující proud filmového, často ryze autorského dokumentu.

První české filmové pokusy uskutečnil architekt Jan Kříženecký v roce 1898 a natočil tak současně i první české dokumentární filmy. V meziválečném období má u nás dokumentární film především podobu krátkých filmů. Rozvíjel se také vědecký film a pod vlivem západních avantgard vznikly i pozoruhodné pokusy na poli experimentu s různými poetikami.

Mezi klíčové předválečné osobnosti patří Jiří Weiss, Alexander Hackeschmied a Karel Plicka. V poválečném období u nás vzniká centrální instituce Krátký film, která až do počátku devadesátých let vytvářela unikátní, i když ideologicky kontrolované zázemí pro dokumentární tvorbu. Z dalších významných tvůrců nelze opomenout Evalda Schorma, Karla Vachka, Jana Špátu, ale také Olgu Sommerovou nebo Drahomíru Vihanovou. Poslední léta českého dokumentu jsou ve znamení především autorských děl dokumentaristů, absolventů FAMU, jako Eriky Hníkové, Víta Klusáka, Filipa Remundy atd.

... několik jmen těch, co to mají na svědomí

Režie	Pavel Koutecký Miroslav Janek
Kamera	Stano Slušný
Střih	Tonička Janková
Dramaturgie	Hana Jemelíková
Odborný poradce	Vladimír Hanzel
Producent	Jarmila Poláková
Koproducenti:	Pavel Strnad Michael Wolkowitz Jan Krása David Dušek
Producent	Film & Sociologie
V koprodukcí	Negativ, Michael Wolkowitz, Studio KV, FTV
Donátor filmu	Dr. Dadja Altenburg-Kohl, Nadace DrAK

Film vznikl za podpory Státního fondu ČR pro podporu a rozvoj české kinematografie

Hlavní partner filmu	TV Nova
Partneři filmu	UPP, Soundsquare, All in Agency
Mediální partneři	MF Dnes, Týden, Rádio Frekvence 1, www.tyden.cz, Xantypa, Metropolis, Time In

komentovaný scénosled filmu Občan Havel

obraz	místo	datum	komentář
úvodní titulky	archiv ČB		
porada o vystupování	Rašínovo Nábřeží	prosinec 1992	Příprava na kandidaturu VH na funkci českého prezidenta v médiích
procházka Prahou	Václavské nám.	prosinec 1992	Václava Havla doprovází Ladislav Špaček, tehdy veřejnosti známý z vysílání Československé televize, v níž působil spolu se Zuzanou Bubílkovou jako parlamentní zpravodaj z Federálního shromáždění. K Václavu Havlovi nastoupil krátce před touto procházkou Prahou jako soukromý zaměstnanec. Až po Havlově prezidentské inauguraci byl jmenován do funkce mluvčího prezidenta a ředitele Tiskového odboru KPR. V této dvojediné funkci působil až do začátku roku 2003.
debata Pen Klub	Částá-Papierničky u Bratislavy	listopad 1992	Třidenní návštěva v Bratislavě - hlavním důvodem byl pohřeb Alexandra Dubčeka.
oblékání	Rašínovo nábřeží	leden 1993	Vladimír Hanzel, který půjčuje Václavu Havlovi svůj hřeben, a který se vine celým filmem jako červená nit, byl Havlovým privátním tajemníkem v době před listopadem 1989. Za federálního prezidentství byl osobním tajemníkem prezidenta republiky a šéfem jeho osobního sekretariátu, za Havlova českého prezidentství (od února 1993) ředitelem sekretariátu prezidenta republiky a tajemníkem prezidenta republiky. A této dvojediné funkci setrval až do konce Havlova prezidentského období v roce 2003.
nácvik projevu	Rašínovo nábřeží	leden 1993	Českého prezidenta volila pouze Poslanecká sněmovna, která se transformovala z České národní rady (Senát tehdy ještě neexistoval).
1. volba prezidenta	Rašínovo nábřeží	leden 1993	Olga Havlová porovnává útoky republikánů Miroslava Sládka s propagandou minulého režimu.
tisková konference	Mánes	leden 1993	Cítát je ze hry Václava Havla „Spiklenci“ (1971)
inaugurace	Pražský hrad	únor 1993	Prezident republiky se ujímá funkce nikoli zvolením, ale teprve složením slibu předepsaném Ústavou. Této události se říká inaugurace prezidenta. Václav Havel byl československým prezidentem od 29. 12. 1989 do 20. 7. 1992, kdy ze své funkce abdikoval - hlavně proto, že dvě vítězné strany z červnových voleb (ODS v Čechách a HZDS na Slovensku) začaly rozdělovat republiku na dvě samostatné části a Havel už neměl žádnou možnost tomuto procesu zabránit. Po nástupu do funkce českého prezidenta v únoru 1993 přišel do téže kanceláře na Pražském hradě, v níž stále pracovala většina stejných zaměstnanců jako za jeho federálního prezidentství.
přivítání se zaměstnanci KPR	Pražský hrad	únor 1993	
1. pracovní den	pracovna	únor 1993	
výklad pro poslance	Pražský hrad	březen 1993	Václav Havel potřeboval prosadit v parlamentu souhlas s organizačními změnami v Kanceláři prezidenta republiky (KPR), především osamostatnění té její části, která se starala o budovy a provozní záležitosti. Z ní nakonec vznikla samostatná příspěvková organizace Správa Pražského hradu.
prohlídka zahrádek	Pražský hrad	duben 1993	V severním předpolí Pražského hradu zbyla po komunistických prezidentech bizarní zahrádkářská kolonie. Majiteli zahrádek byli zaměstnanci KPR z doby před rokem 1990. Byla to součást podivného nepořádku, který se rozkládal uprostřed nejvíce památkově chráněné oblasti u nás, těsně vedle míst, jež navštěvují a obdivují turisté z celého světa. Až za mnoho let poté se podařilo značnou část těchto prostor zkultivovat a otevřít veřejnosti (horní a dolní Jelení příkop, kterým dnes protéká potok Brusnice)

obraz	místo	datum	komentář
návštěva továrny	střední Čechy	květen 1993	
zamyšlení nad úlohou prezidenta	Hrádeček	srpen 1993	Venkovská chalupa Václava Havla na Hrádečku u Trutnova se stala v 70. a 80. letech 20. století místem setkávání opozičních umělců, především spisovatelů a hudebníků. V roce 1977 zde proběhl III. Festival druhé kultury [Plastic People of the Universe a další undergroundové kapely, písničkáři Jaroslav Hutka a Vlastimil Třešňák]. O rok později na byla na Hrádečku natočena deska skupiny Plastic People. Po roce 1989 zde prezident Havel hostil několik významných státních návštěv: ministra zahraničí Ruské federace Andreje Kozyreva, velvyslankyni USA u OSN Madeleine Albrightovou, generálního tajemníka OSN Kofi Annana.
porada před Jelcinovou návštěvou	Pražský hrad	srpen 1993	
petice proti zavření kavárny Slávie	Divadlo Na zábradlí	říjen 1993	Pražská Kavárna Slávie se nachází naproti Národnímu divadlu v paláci Lažanských. Majitelem paláce je Akademie Múzických umění (AMU). Tehdejší rektor AMU Zdeněk Urbánek podepsal v roce 1992 s americkou firmou HN Gorin nevýhodnou smlouvu o pronájmu prostorů této kavárny na 50 let. Kavárna pak byla mnohem měsíců zavřená. Znovu byla provozněna porozhodnutím soudu o neplatnosti smlouvy až v srpnu 1996, kdy se vrátila do podoby, kterou měla ve 30. letech 20. století. Na pódiu Divadla Na zábradlí sedí Jiří Kolář (1914-2002), někdejší častý návštěvník Kavárny Slávie, básník a výtvarník, celosvětově známý především díky svým kolážím a experimentálnímu umění. Od roku 1980 žil a tvořil v Paříži, do vlasti se vrátil v roce 1997.
oslavy 28. října	Pražský hrad	říjen 1993	28. října 1918 vznikla z rozpadajícího se Rakouska-Uherska samostatná Československá republika. Václavu Havlovi se podařilo přes odpor významných oponentů prosadit, aby se tento den stal státním svátkem nově vzniklé České republiky. A tímto svátkem už zůstal. Zde jsou přípravy na první oslavu tohoto svátku.
výlov rybníka	Lány	říjen 1993	
porada před Clintonovou návštěvou	Pražský hrad	leden 1994	
zkouška saxofonu	pracovna	leden 1994	
Clintonova návštěva	Pražský hrad	leden 1994	Hlavní agendou Clintonovy návštěvy bylo vyhlášení a podepsání „Partnerství pro mír“, což byl pro země tzv. Visegrádské 4 předstupeň pro přistoupení k NATO.
návštěva Rumunska	Univerzita v Bukurešti	červen 1994	
Rolling Stones	Strahovský stadión	srpen 1995	Skupina Rolling Stones, především však jejich vrchní osvětlovač Patrick Woodroffe, navrhli, zakoupili a nechali instalovat nové osvětlení Španělského sálu na Pražském hradě a toto osvětlení předali jako dar Václavu Havlovi. Ovládá se dálkovým ovladačem, na němž je logo skupiny, na němž dominuje velký červený vyplazený jazyk.
pohřeb Olgy Havlové	Pražský hrad	únor 1996	Olga Havlová rozená Šplíchalová (11. 7. 1933-27. 1. 1996), pocházející z proletářské žižkovské rodiny, výrazně ovlivnila Václava Havla v sociálním citění i v celkovém náhledu na potřeby „běžných“ lidí. Byla také „první čtenářkou“ jeho děl a Havel často podle jejich připomínek přepracoval své eseje.
jednání po parlamentních volbách 1996	Pražský hrad	červen 1996	
oslava 60. narozenin	Archa	srpen 1996	

obraz	místo	datum	komentář
operace	TV zprávy	listopad 1996	
svatba	Žižkovská radnice	leden 1997	
porada o ekonomice	Dělostřelecká	březen 1997	Období prvních vážných ekonomických potíží České republiky od jejího vzniku.
křest knihy	knihkupectví Paseka	březen 1997	
porada o kandidatuře	vila Amálie	březen 1997	Prezident Havel pořádal ve vile Amálie, která se nacházela v oboře Lány, pravidelná setkání, na kterých se probírala nejrůznější témata: věda, umění, ekonomika, školství, justice, armáda, menšiny, architektura, sociologie a mnoho dalších. Těchto setkání proběhlo 72 a zúčastnilo se jich téměř 2000 hostů. Několikahodinové neformální a živé debaty poskytovaly prezidentu Havlovi příležitost k bezprostřednímu kontaktu s řadou odborníků a osobností, byly pro něj významným zdrojem autentických a kvalifikovaných informací, polemické diskuse účastníků ho v mnoha ohledech inspirovaly a umožňovaly mu vhled do nejrůznějších oblastí a názorových proudů.
setkání s Klausem	Pražský hrad	květen 1997	
oznámení kandidatury	Pražský hrad	červenec 1997	
Rudolfinský projev	Rudolfinum	říjen 1997	
2. volba prezidenta	Pražský hrad	leden 1998	
focení ve fraku	Pražský hrad	březen 1997	
odjezd do nemocnice	Střešovice	červenec 1998	O zdraví prezidenta Havla se od operace plicního nádoru v roce 1996 staralo lékařské konzilium pod vedením tehdejšího primáře 1. interny v Ústřední vojenské nemocnici v Praze - Střešovicích MUDr. Ilji Kotíka.
návštěva summitu NATO v USA	Washington	duben 1999	12. dubna 1999 se ČR stala 17. členem Severoatlantické aliance (NATO). Následujícího washingtonského Summitu NATO se již ČR účastnila jako plnohodnotný člen aliance.
krize ČT	Pražský hrad	prosinec 2000	
křest Sebraných spisů	Akropolis	prosinec 1999	Václav Havel patří k významným českým spisovatelům 20. století. Kromě esejů, v nichž glosoval stav společnosti i světa, napsal divadelní hry, jimiž se proslavil po celém světě (např. Zahradní slavnost, Vyrozumění, Ztížená možnost soustředění, Audience, Largo Desolato, Pokoušení). V 60. letech 20. století tvořil speciální druh poezie na pomezí literatury a grafiky, kterou pak vydal pod názvem Antikódy.
výsledky parlamentních voleb 2002	Lány	červen 2002	
summit NATO	Pražský hrad	listopad 2002	21.-22. 11. 2002 se v Praze konal summit NATO, při kterém bylo vyzváno ke vstupu do Severoatlantické aliance dalších sedm zemí střední a východní Evropy, a rozhodnuto o reformě NATO pro 21. století.
vyklízení kanceláře	Pražský hrad	leden 2003	
rozlučka se spolupracovníky	Pražský hrad	únor 2003	
rozloučení s veřejností	Pražský hrad	únor 2003	
epilog	Hrádeček	říjen 2003	